

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' חיים ליב בן רבי
רפאל אלתר שמואלביץ זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 262 פרשת מקץ תשפ"ה

סנהדרין יב-יח

ובסוף סבר חזקיהו שנשים בראשון רשות וא"כ הטמאים הם הרוב ורוב לא נדחים לפסח שני.

עולא סובר שאם עיברו את השנה בל' של אדר לא מקדשים את החודש ואם קדשו אומר רבא שבטל העיבור ור"נ אומר שהשנה מעוברת והחדש מקודש ומקשה רבא שמפורים לפסח יש ל' יום וכבר שאלו בהלכות הפסח כמו ששינו שואלים ודורשים בהלכות פסח ל' יום ולרשב"ג שתי שבתות וא"כ כשמגיע ל' של אדר ומעברים את השנה ומרחיקים את פסח ובכ"ז יבואו האנשים לזולל בחמץ אמר ר"נ שכולם יודעים שעיבור השנה תלוי בחשבון ויאמרו שעד עכשיו לא עלה לחכמים החשבון לעבר.

רב יהודה אומר בשם שמואל שלא מעברים את השנה אלא אם התקופה חסירה רובו של חודש ולר' יהודה ט"ז יום,

דף יג ולר' יוסי כ"א יום והם נחלקו בפסוק **חג האסיף תקופת השנה** שלר' יהודה כל החג צריך להיות בתקופה החדשה וכשחלק מחוה"מ נכנס בתקופת תמוז מעברים ואם לא מעברים, ולר' יוסי אף אם חלקו של חוה"מ הוא מתקופת תמוז והיינו שהתקופה נופלת עד כ"א תשרי לא מעברים ורק כשהתקופה חלה בכ"ב מעברים, ויש להתבונן שאם כולם סוברים שיום התקופה גומר שהוא שייך לתקופה הקודמת בכל מקרה אין את כל החג לר' יוסי ולא חלק מהחג לר' יהודה מהתקופה החדשה, וא"כ הם סוברים שיום התקופה הוא מתחיל וכשחל בט"ז לר' יהודה יש את כל חוה"מ, וכשחל בכ"א לר' יוסי יש מקצת חג מהתקופה החדשה, אך קשה מברייטא אחרת שלא מעברים את השנה אלא א"כ התקופה חסירה רובו של חודש ולת"ק ט"ז יום ולר' יהודה שתי ידות בחודש והיינו כ' יום, ולר' יוסי מחשבים שאם יש ט"ז יום לפני פסח מעברים שאז יוצא תקופת תשרי בכ"ב, ואם ששה עשר לפני סוכות לא מעברים ור"ש סובר שגם ט"ז קודם החג מעברים, ואחרים סוברים מיעוטו והיינו י"ד יום. לכאורה עוד קשה בברייטא הזו שר' יהודה של שתי ידות הוא כדעת ר' יוסי, יש לומר שנחלקו שלר' יהודה יום התקופה שייך לתקופה הקודמת ולר' יוסי הוא מתחיל את התקופה הבאה.

יש להקשות בדברי ר' יוסי שט"ז לפני החג לא מעברים ומשמע ש"ז וי"ח מעברים ובתחילה אמר ר' יוסי שששה עשר לפני הפסח מעברים ופחות מכך לא מעברים, ויש לומר שגם פחות מששה עשר מעברים וכתבו ששה עשר לפני החג אגב שכתבו ששה עשר לפני הפסח.

יש להקשות בדברי ר"ש שאמר אף ששה עשר לפני החד מעברים לכאורה זה כדברי ת"ק, **עמוד ב** יש לומר שנחלקו אם יום תקופה גומר או מתחיל ולא ברור מי סובר גומר ומי סובר מתחיל.

יש להתבונן בדברי אחרים אם הם סוברים יום תקופה גומר א"כ כל החג הוא מהתקופה החדשה ורב שמואל בר רב יצחק מבאר שהם דברו על פסח שכתוב **שמור את חודש האביב** שיש לשמור שאביב של תקופה יהיה בחדש ניסן ולכאורה נוסף יום לאדר ואז כל פסח יהיה באביב, ויש לומר שאחרים חשבו מלמעלה למטה וכוונתם שעד מיעוטו מעברים והיינו י"ד יום, ורבינא אומר שאחרים דברו בתשרי והם סוברים שצריך את כל החג מהתקופה החדשה ואפילו יו"ט ראשון ואף שאסור לאסוף ביו"ט אך הכוונה חג האסיף שהחג בא בזמן אסיפה.

שנו בברייטא בפסוק וסמכו זקני שאין לומר זקני השוק שכתוב **העדה** ואין לומר קטני עדה שכתוב **העדה** המיוחדים שבעדה, ולר' יהודה **וסמכו** שנים זקני ואין ב"ד שקול מוסיפים עליהם עוד אחד יחד חמשה, ור"ש למד זקני שנים ואין ב"ד שקול מוסיפים עליהם עוד אחד יחד שלושה ומה שכתוב **וסמכו** זה לגוף הענין ור' יהודה סובר שלא צריך פסוק לגופו שאם וסמכו לא בא לדרשה יש לכתוב זקני העדה ידיהם על ראש הפר ור"ש סובר שאם היה כתוב כך היינו אומרים על בסמוך ור' יהודה סובר שלומדים בגזירה שוה **ראש ראש** מעולה ור"ש לא למד את הגזירה שוה.

יש ברייתא שסמיכה וסמיכת זקנים בשלושה ור' יוחנן מבאר שסמיכת זקנים הכוונה לסמוך להקרא רבי, ואביי הקשה לרב יוסף מנין שיש לסמוך בג' שאין ללמוד ממה שכתוב **ויסמוך את ידיו עליו** שא"כ מספיק אחד ואין לומר שמה שקול כע"א שא"כ יצטרכו ע"א.

יש להקשות וכי חזקיהו לא דרש את הפסוק **החדש הזה לכם** זה ניסן ואין אחר ניסן, יש לומר שחזקיהו טעה בדברי שמואל שלא מעברים את השנה ביום ל' של אדר כיון שראוי לקבעו כבר לניסן וחזקיהו סבר שלא אומרים הואיל וראוי, ושינו בברייטא כדברי שמואל שלא מעברים את השנה ביום ל' של אדר כיום שראוי לקבעו ניסן.

ר"ש בן יהודה אמר בשם ר"ש שחזקיהו השיא את העם לעשות פסח שני, ומבאר רב אשי שבישראל היו מחצה טמאים ומחצה טהורים והנשים השלימו לטהורים ועודפות עליהם ובתחילה סבר חזקיהו שנשים בפסח ראשון חובה ויש רק מיעוט טמאים שנדחים לפסח שני

דף יב שנו בברייטא שבשני רעבון לא מעברים את השנה, ושינו שרבי למד מהפסוק **ואיש בא מבעל שלישה ויבא איש האלוקים לחם ביכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בציקלוננו**, ואין מקום בא"י שקל לבשל פרותיו כמו בעל שלישה ובכ"ז רק מין אחד ביכור, ואין לומר חיטים שכתוב שעורים ואין לומר לפני העומר שכתוב **תן לעם ויאכלו** וא"כ זה היה אחר העומר, ויש לדייק שאותה שנה היתה ראויה להתעבר אך אלישע לא עיברה מכיון שהיתה שנת בצורת והכל רצים לבית הגרנות.

לא מעברים את השנה לפני ראש השנה ואם עברוה אינה מעוברת אך מפני הדחק מעברים מיד אחר ר"ה, ומעברים רק את חודש אדר, ויש להקשות ששלחו לרבא שבא זוג ת"ח מרקת ותפשו נשר ובידם דברים שנעשים בלזו והיינו תכלת, ובזכות הרחמים ובזכותם יצאו בשלום ועמוסי ירכי נחשון בקשו לקבוע נציב אחד ולא הניחם אדומי הלז אך בעלי אסופות נאספו וקבעו לו נציב אחד בירח שמת בו אהרן הכהן והיינו חודש אב, ויש לומר שרק חשבו אך לא גילו עד ר"ה ונציב הוא לשון חודש כמו שכתוב ולשלמה שנים עשר נציבים על כל ישראל וכלכלו את המלך ואת אנשיו חודש בשנה, ומה שכתוב אח"כ ונציב אחד בארץ נחלקו רב יהודה ור"נ אם הכוונה לאחד שממונה על כולם או כנגד חודש העיבור.

שנו בברייטא שלא מעברים משנה לחברתה ולא ג' שנים זו אחר זו ור"ש אמר שר"ע היה חבוש בבית האסורים ועיבר ג' שנים זו אחר זו, אמרו לו שאין ראייה משם שב"ד ישבו אח"כ וקבעו כל אחת ואחת בזמנה.

שנו בברייטא שלא מעברים שמיטה ולא מוצאי שמיטה ורגילים לעבר את ערב שביעית ובית ר"ג עברו גם את מוצאי שביעית, ונחלקו במחלוקת התנאים שיש מ"ד שלא מביאים ירק מחו"ל ורובתינו התירו וניתן לעבר את מוצאי השמיטה ולסמוך על הירקות של חו"ל, ור' ירמיה מבאר שנחלקו אם חששו לגוש עפר של חו"ל עם הירקות.

שנו בברייטא שלא מעברים שנה מפני הטומאה שיספיקו להטהר עד פסח ור' יהודה סובר שמעברים, ור' יהודה הביא שחזקיהו מלך יהודה עיבר את השנה מפני הטומאה ובקש רחמים על עצמו, שכתוב **כי מרבית העם רבת מאפרים ומנשה יששכר וזבולון לא הטהרו** עמוד ב **כי אכלו את הפסח בלא ככתוב כי התפלל חזקיהו עליהם לאמר ה' הטוב יכפר בעד**, ר"ש אומר שאם עברו מפני הטומאה היא מעוברת והוא ביקש רחמים כי מעברים רק את אדר והוא עיבר ניסן בניסן, ור"ש בן יהודה אומר שביקש רחמים כי השיא את ישראל לעשות פסח שני.

לכאורה יש לדייק מדברי ר' יהודה שמעברים מפני הטומאה שטומאה דחוויה בציבור, אך קשה ששינו שלר"ש הציץ מרצה בין בעודו על מצחו בין שאינו על מצחו, ור' יהודה סובר שהיא מרצה רק בעודו על מצחו, ור"ש הוכיח מכהן גדול ביוה"כ שמרצה גם באינו על מצחו ור' יהודה דחה שאין להוכיח מיוה"כ שטומאה הותרה בציבור, אך יש לומר שקשה גם לצד השני שר' יהודה אמר שמעברים מפני הטומאה והוא הביא ראייה מחזקיהו שעיבר מפני הטומאה וביקש רחמים, אלא יש לומר שחסר אצלינו בברייטא וכך יש לשנות שלא מעברים מפני הטומאה ואם עיברו מעוברת ור' יהודה סובר שאינה מעוברת והוא הוכיח מחזקיהו, אך קשה לפ"ז כשר"ש אומר שאם מפני הטומאה עברוה מעוברת זה כת"ק, ורבא אומר שנחלקו אם ניתן לעבר לכתחילה מפני הטומאה, וכן שינו בברייטא שלר"ש מעברים לכתחילה וחזקיהו ביקש רחמים כיון שהוא עיבר את ניסן.

יש להקשות וכי חזקיהו לא דרש את הפסוק **החדש הזה לכם** זה ניסן ואין אחר ניסן, יש לומר שחזקיהו טעה בדברי שמואל שלא מעברים את השנה ביום ל' של אדר כיון שראוי לקבעו כבר לניסן וחזקיהו סבר שלא אומרים הואיל וראוי, ושינו בברייטא כדברי שמואל שלא מעברים את השנה ביום ל' של אדר כיום שראוי לקבעו ניסן.

ר"ש בן יהודה אמר בשם ר"ש שחזקיהו השיא את העם לעשות פסח שני, ומבאר רב אשי שבישראל היו מחצה טמאים ומחצה טהורים והנשים השלימו לטהורים ועודפות עליהם ובתחילה סבר חזקיהו שנשים בפסח ראשון חובה ויש רק מיעוט טמאים שנדחים לפסח שני

רב אחא בר רבא אמר לרב אשי האם סומכים זקנים ביד אמר לו שסומכים בשם לקרוא לו רבי ונותנים לו רשות לדרון דיני ממונות, ויש להקשות וכי לא מספיק אחד שסומך הרי רב יהודה אמר בשם רב זכור אותו האיש לטוב והוא ר' יהודה בן בבא שלולא הוא היו שוכחים דיני קנסות, ולכאורה מה שייך שכתה הרי ניתן ללמדם אלא הכוונה,

דף יד שלולא הוא היו בטלים דיני קנסות שהמלכות גזרה שהסומך והנסמך יהרגו וכן העיר שסמכו בה תחרב והתחום יעקר, ור' יהודה בן בבא הלך בין שני הרים גדולים ובין שתי עיירות גדולות ובין שתי תחומי שבת של אושא ושפרעם, והוא סמך ה' זקנים והם: ר"מ ר' יהודה ר"ש ר' יוסי ור"א בן שמוע, ורב אויא מוסיף את ר' נחמיה, וכשהכירו האויבים בהם אמר להם ר' יהודה בני רוצו אמרו לו מה תהא עליך אמר להם אני מוטל לפניכם כאבן שאין לה הופכים ולא זזו משם עד שנעצו בר' יהודה ג' מאות חניות של ברזל ועשאוהו ככברה, ומשמע שר' יהודה סמך לבדו, ויש לומר שהיו עמו אחרים ולא החשיבם מפני כבודו של ר' יהודה בן בבא, ויש להקשות שרבה בר בר חנה אמר בשם ר' יוחנן שהאומר שר"ע לא סמך את ר"מ הוא טועה ויש לומר שר"ע סמך אותו אך עדיין לא קיבלו אותו וכשסמכו ר' יהודה בן בבא קבלוהו.

ריב"ל אומר שאין סמיכה בחו"ל ואין לומר שלא דנים דיני קנסות שהרי שנינו שסנהדרין נוהגת בארץ ובחו"ל אלא הכוונה שלא סומכים בחו"ל, ופשוט שאם הסומך בחו"ל והנסמך בארץ לא סומכים ויש להסתפק אם הנסמך בחו"ל והסומך בארץ, ולכאורה יש להוכיח ממה שר' יוחנן הצטער לסמוך את רב שמן בר אבא שלא מגיע אליו להסמך, והיה עמו ר"ש בן זירוד ואחד שעמו שהוא ר' יונתן בן עכמאי או שר' יונתן בן עכמאי הוא החשוב והיה עמו ר"ש בן זירוד אחד שהיה אצלו נסמך והאחר שלא היה אצלו לא נסמך, ור' יוחנן השתדל לסמוך את ר' חנינא ור' הושעיא ולא הצליח בכך והוא הצטער על כך אמרו לו שלא יצטער כי הם מבית עלי שאמר רב שמואל בר נחמן שלא סומכים מבית עלי שכתוב **לא יהיה זקן בביתך כל הימים** ואין הכוונה זקן ממש שהרי כבר כתוב **וכל מרבית ביתך ימותו אנשים** אלא הכוונה לסמיכה, ר' זירא היה נזהר שלא יסמכוהו שהוא חשש לדברי ר"א לעולם תהיה בחשך ואז תתקיים, אך אחר ששמע את דברי ר"א שאדם העולה לגדולה מוחלים לו על כל עוונותיו הוא המציא את עצמו להסמך וכשסמכוהו שרו לו כמו ששרים לכלה שהיא יעלת חן אף ללא כחל ושרק ופרכוס, וכשסמכו את ר' אמי ור' אסי שרו להם רק מהם סמכו לנו ולא תסמכו מסרמיסים שהופכים דברים ולא מסרמיטים שהם כסמרטוט שדבריהם ללא טעם, ולא מחמסנים שמונעים מלומר את טעמיהם ולא מטורמיסים, וכשר' אבהו בא מהישיבה לבית הקיסר היו יוצאות השרות ושרות לו רב בעמו מנהיג אומתו נר של אור ברוך בואך לשלום.

שנו בברייתא שכתוב בעריפת עגלה **ויצאו זקניך ושופטיך** ולר' יהודה **זקניך** שנים **שופטיך** שנים ואין ב"ד שקול מוסיפים עוד אחד יחד חמשה, ולר"ש **זקניך** שנים ואין ב"ד שקול מוסיפים עוד אחד ור"ש לא למד **מושופטיך** שלומדים מזה למיוחדים שבשופטיך ור' יהודה למד את זה ממה שלא כתוב זקני וכתוב **זקניך** ור"ש סובר שאם היה כתוב זקני היינו אומרים זקני השוק קמ"ל **זקניך**, ואם היה כתוב רק **זקניך** היינו אומרים אף סנהדרין קטנה קמ"ל **ושופטיך** המיוחדים שבשופטיך, ור' יהודה למד מיוחדים בגזירה שזה זקני זקני של פר העדה ור' יהודה לא למד משם לגמרי שא"כ זקניך ושופטיך מיותר אלא לומדים מהואו של **ושופטיך** ור"ש לא דרש מהואו, ואין ללמוד מהפסוק **ויצאו שנים ומדרו שנים** וא"כ לר' יהודה צריך תשעה ולר"ש שבעה שזה בא למעט כמו ששנינו ויצאו ולא שלוחם ומדרו שגם אם הוא נמצא בבירור **עמוד ב** קרוב לעיר אחד בכ"ז צריך לעסוק במדידה. **משנתניו** שלא כדעת ר"א בן יעקב שלמד מהפסוק **ויצאו זקניך ושופטיך** זה מלך וכהן גדול מלך שכתוב מלך **במשפט יעמיד ארץ** כהן גדול שכתוב **ובאת אל הכהנים הלויים ואל השופט**, והסתפקו אם ר"א בן יעקב חלק רק על מלך וכהן גדול ולגבי סנהדרין הוא מודה כר' יהודה או כר"ש או שהוא חולק וסובר שצריך את כל הסנהדרין, ורב יוסף רצה להוכיח ממה ששנינו לגבי זקן ממרא שאם מצא את הב"ד בבית פגי והמרה עליהם אינו המראה שכתוב **וקמת ועלית אל המקום** שהמקום גורם ואין לומר שמדובר שהיו רק מקצת שא"כ זה ודאי לא המראה שאולי מי שנשאר סובר כמותו אלא שיצאו כולן ואין לומר שיצאו לדבר הרשות שאסור להם לצאת כמו שכתוב **שרוך אגן הסהר אל יחסר המזג** אלא שיצאו לדבר מצוה והינו למדידת עגלה כדעת ר"א בן יעקב שצריך את כל הסנהדרין, ויש לדחות שמדובר הם יצאו

להוסיף על העיר והעזרות ששנינו שצריך ב"ד של ע"א, אך ישנה ברייתא כדברי רב יוסף שאם מצאם בבית פגי כגון שיצאו למדידת עגלה או להוסיף על העיר והעזרות יכול שזה נקרא המראה אך יש ללמוד מהפסוק **וקמת ועלית** שהמקום גורם.

שנו בברייתא שמעשר שני שאין דמיו ידועים היינו פירות והרקיבו ויין שהקרים ומעות שהחלידו, ועוד שנו בברייתא שמעשר שני שאין דמיו ידועים פודים אותו בג' לקוחות ולא בג' שאינם לקוחות ואפילו אם נכרי או הבעלים ביניהם ור' ירמיה מסתפק בג' שמתילים לכיס אחד ויש להוכיח ממה ששנינו שאיש גב' נשיו פודים מעשר שני שאין דמיו ידועים וודאי מדובר בכיס אחד, ויש לדחות שמדובר במקרה כמו של רב פפא ואשתו בת אבא סוראה שהיא היתה עושה לעצמה.

משנתניו לגבי הקדש במטלטלין היא לא כדעת ר"א בן יעקב שגם צינורא של הקדש צריך י' בני אדם לפדותה, ורב פפא מקשה שאמנם ר"א בן יעקב סובר כשמואל שכתוב בפרשה י' כהנים אך מנין לרבנן שמספיק ג' ואין לומר שכתוב ג' כהנים במטלטלין שא"כ בקרקעות שכתוב ד' כהנים מספיק ד' והרי שנינו במשנה שבקרקעות צריך י' ואם נאמר שבקרקעות נשלם י' כהנים א"כ בשאר הקדשות נשלם ששה כהנים.

המשנה אמרה שערכים המיטלטלין בג' רב גידל ביאר בשם רב שאמר ערך כלי זה עלי,

דף טו שרב סובר שהאומר ערך כלי זה עלי נותן דמיו כי אדם יודע שאין ערך לכלי וא"כ כוונתו לדמיו של הכלי, אך קשה שלפ"ז המשנה צריכה לכתוב ערכים של מיטלטלין ויש להוסיף כך בדברי המשנה ערכים של מיטלטלין ורב חסדא מבאר בשם אבימי שמדובר שהתפיס מיטלטלין לערכין, אך קשה שלפ"ז יש לשנות מיטלטלין של ערכין ואכן יש להוסיף כך במשנה מיטלטלין של ערכין, ור' אבהו מפרש שמדובר שאמר ערכי עלי ואם הכהן בא לגבות ממנו מיטלטלין יגבה בג' ואם בא לגבות קרקע ב' ורב אחא מדפתי הקשה לרבינא שאמנם מובן שלהוציא מהקדש צריך ג' אך מדוע להכניס להקדש צריך ג' אמר רבינא שאין לחלק בין הכנסה להוצאה שכמו שבהוצאה חששו לטעות כך יש לחשוש לטעות בהכנסה.

ר' יהודה סובר שאחד מהן כהן ויש להקשות שלר' יהודה מובן שכתוב **כהן** בפרשה אך מדוע לרבנן כתוב **כהן** בפרשה.

בקרקעות לכו"ע אחד מהם כהן ושמואל אומר שלומדים את זה ממה שכתוב י' פעמים כהן ואחד לגוף הענין והשאר זה מיעוט אחר מיעוט שהוא לרבות אפילו ט' ישראל ואחד כהן, ורב הונא בר נתן מקשה שא"כ צריך ה' כהנים וה' ישראל שיש רק ה' פעמים מיעוט אחר מיעוט.

מה שכתוב אדם כיוצא בהם לכאורה קשה שאדם אינו קדוש ור' אבהו מפרש שמדובר שאמר דמי עלי כמו ששנינו שהאומר דמי עלי שמים אותו כעבד הנמכר בשוק ועבד הוקש לקרקעות.

ר' אבין מסתפק בשיעור שעומד להגזז אם הוא כגזוז ושמים בג' או שהוא כמחובר ושמים ב' כקרקע, ויש להוכיח ממה ששנינו שהמקדיש עבדו אין מועלים בו ולרשב"ג מועלים בשערו וידוע לנו שנחלקו אם שיעור העומד להגזז אם הוא כמחובר או כתלוש, ולכאורה נחלקו בזה גם ר"מ וחכמים לענין שבועת הפקדון שר"מ אומר שיש דברים שהם כקרקע ואינם כקרקע שאם טען עשר גפנים טעונות מסרתי לך והנתבע אומר מסרת לי רק חמש לר"מ חייב שבועה ולחכמים המחובר לקרקע הוא כקרקע, ור' יוסי בר חנינא אומר שמחלוקתם היא בענבים שעומדות להבצר שלר"מ הם כבצורים ולחכמים הם כמחוברים, ויש לדחות שר"מ חלק רק בענבים שכל עוד הם בגפנים הם מכחישים בהם ולכן הם כתלושים אך לגבי שיעור ר"מ יודה לחכמים שכהוא משיב יותר כשהוא מחובר.

המשנה לא חילקה בין רובע זכר לרובע נקיבה ובפסוקים מצאנו רק לגבי רובע נקיבה **והרגת את האשה ואת הבהמה**, ורובע זכר יש ללמוד מהפסוק **כל שוכב עם בהמה מות יומת** ואם אינו ענין לשוכב שכתוב כבר באחרי מות נותנים את זה לנשכב והתורה קראה לו בלשון שוכב להקיש נשכב לשוכב שכמו ששוכב דינו בכ"ג כך בנשכב דינו בכ"ג.

שור הנסקל בכ"ג שכתוב **השור יסקל וגם בעליו יומת** שכתמית הבעלים כך מיתת השור, ואביי מקשה מנין שמהפסוק **וגם בעליו יומת** לומדים שמיתת השור כמיתת בעליו **עמוד ב** אולי הפסוק בא לחייב את בעליו מיתה ממש, ויש לומר שא"כ היה צריך לכתוב וגם בעליו ואין צורך לכתוב **יומת**, אך יש לדחות שאם היה כתוב רק וגם בעליו היינו אומרים שימות בסקילה אך אין צורך לכך שהרי אם הוא עצמו הרג אדם מיתתו בסייף ק"ו שאם שורו הרג הוא לא יסקל, ואין לומר

שהתורה כתבה יומת להקל עליו שלא יהרג בסייף אלא רק בחנק, ולמ"ד שחנק חמור מובן שלא היה צד שמייתת הבעלים בחנק אך למ"ד שחנק קל מסייף א"כ נאמר שהתורה באה להקל עליו שרק חנק ולא סייף, ויש לומר שלא היה צד שהבעלים יהרג שהרי כתוב **אם כופר יושת עליו** ואם הוא בר מיתה נאמר כבר **לא תקחו כופר לנפש רוצח**, אך יש לדחות שהיינו אומרים שרק כשהוא הרג לא לוקחים כופר אך כששורו הרג יכול להפטר בכופר, אלא חזקה מפרש וכן פירשו התנא בשיבתו שלומדים מהפסוק **מות יומת המכה רוצח הוא** שרק על רציחתו אתה הורגו ולא על רציחת שורו.

הסתפקו בשור סיני שעלה להר בכמה דנים אותו האם לומדים שעה מדורות או לא ורמי בר יחזקאל שנה להדיא שלומדים מהפסוק **אם בהמה אם איש לא יחיה שכמו שמייתת איש בכ"ג כך מיתת הבהמה בכ"ג**.

ר"ל אומר שארי ודב נהרגים רק בהרגו אך אם לא המיתו לא שר"ל סובר שישלהם תרבות ויש להם בעלים, ור' יוחנן סובר שגם בלא המיתו נהרגים שהוא סובר שאין להם תרבות ואין להם בעלים ובמשנה שנינו שר"א אמר כל הקודם להרגם זכה וזה מובן לר' יוחנן שהוא זכה בעורם אך לר"ל קשה אם המיתו מה שייך זכה הרי נגמר דינם והם איסורי הנאה, ויש לומר שהוא זכה לשמים ושנינו כדברי ר"ל שבין שור שהמית בין בהמה וחיה שהמיתו מיתתם בכ"ג ור"א אומר שור שהמית בכ"ג ושאר בהמה וחיה שהמיתו כל הקודם להרגם זכה בהם לשמים.

ר"ע אומר מיתתם בכ"ג ויש להקשות מה הוא מוסיף על ת"ק ויש לומר שנחלקו בנחש שלת"ק כ"ג ולר"ע הקודם להרגו זכה.

שבט שלם דינו בע"א ויש לדון באיזה חטא מדובר שאם חיללו שבת אין סברא לחלק בין מועטים למרובים ורק בע"א מצאנו חילוק בזה, ואם מדובר בשבט שהודח לע"ז ודינם כדן רבים א"כ זה לא כדעת ר' יאשיה ור' יונתן ששנינו שלר' יאשיה עושים עיר הנדחת מ' עד ק' ולר' יונתן מק' עד רובו של שבט ור' יונתן עצמו אמר רובו ולא כולו,

דף טז מפרש רב מתנה שמדובר בנשיא שבט שחטא כמו שאמר רב אדא בר אהבה **כל הדבר הגדול יביאון אליך** דבריו של גדול כך כל נשיא נקרא גדול, ועולא מפרש בשם ר"א שמדובר כשבאים על עסקי נחלה וכמו שבתחילת א"י חלקו בע"א כך כאן, אך קשה שיצטרכו אורים ותומים כתחילת א"י ולכן יש לבאר כרב מתנה, ורבינא מפרש שמדובר בשבט שהודח ומה שהקשנו מדוע דינם כרבים יש לומר שאף שדין המיתה כיחיד אך דנים בב"ד של רבים כמו שאמר רב חמא בן ר' יוסי בשם ר' אושעיא **והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההיא את שערך שרק איש ואשה מוציאים לשערך** ולא את כל העיר וכן לא מוציאים את כל השבט לשערך.

ר' יוסי בר' חנינא אומר שנביא השקר נידון בע"א לומדים בגזירה שוה הזדה הזדה מזקן ממרא ויש להקשות שהזדה כתוב במיתתו והרי מיתתן בכ"ג, ור"ל אומר שלומדים **דבר דבר מהמראת זקן ממרא** ואין לומר שנחזור ונלמד זקן ממרא הזדה הזדה מנביא שקר וידונוהו בע"א שלמדו גזירה שוה מרבם רק דבר דבר ולא הזדה הזדה.

ר' אדא בר אהבה אומר שמה שכה"ג דינו בע"א לומדים מהפסוק **כל הדבר הגדול יביאון אליך** דבריו של גדול ויש להקשות ששנינו על הפסוק **הדבר הגדול דבר קשה ואין לפרש דבריו של גדול כי כבר כתוב אח"כ את הדבר הקשה יביאון אל משה** א"כ מדובר בדבר קשה ויש לומר שרב אדא למד כמו התנא שדבר גדול הכוונה דבריו של גדול ואין לומר דבר קשה כי כבר כתוב אח"כ הדבר הקשה א"כ הדבר הגדול הכוונה דבריו של גדול, והתנא שלמד שדבר גדול הכוונה לקשה וצריך ב' פסוקים אחד לצוואה ואחד לעשייה והתנא השני סובר שא"כ יש לכתוב באותה צורה או גדול גדול או קשה קשה, וממה שהתורה שינתה בלשון יש ללמוד שמה שכתוב גדול הכוונה דבריו של גדול.

ר"א **מסתפק** בכמה מיתתו של שור של כה"ג האם מדמים למיתת בעליו שלו או למיתת שאר בעלים שבעולם, ומוכיח אביי ממה שהוא מסתפק על שורו א"כ פשוט שעל שאר ממונו פשוט שלא דנים בע"א ולכאורה זה פשוט ויש לומר שהיינו אומרים כל הדבר הגדול כל דבריו של גדול, קמ"ל שרק על גופו ולא על ממונו.

ר' אבהו אומר שמוציאים למלחמה רק על פי ע"א שכתוב ביהושע **ולפני אלעזר הכהן יעמוד הוא** זה מלך וכל בני ישראל אתו זה משוח מלחמה **וכל העדה** זה סנהדרין אך קשה שנאמר שהכוונה שהסנהדרין עצמם ישאלו באורים ותומים אלא יש לפרש כדברי רב אחא בר בינא בשם ר"ש חסידא שהיה כינור תלוי למעלה ממיטתו של דוד וכשהגיע צחות לילה נשבה בו רוח צפונית והוא ניגן מאליו ודוד עמד מיד

לעסוק בתורה עד עלות השחר ואז נכנסו אליו חכמי ישראל ואמרו לו אדונינו המלך עמך ישראל צריכים פרנסה אמר להם שיתפרנסו זה מזה אמרו לו אין הקומץ משביע את הארי ואין הבור מתמלא מחוליא שעקרו מהבור עצמו, אמר להם שיפשוטו בגדודים ומיד יעצו באחיתופל ונמלכו בסנהדרין ושאלו באורים ותומים ואמר רב יוסף **עמוד ב שלומדים את זה מהפסוק ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע ואביתר ושר צבא למלך יואב**, אחיתופל שכתוב **ועצת אחיתופל אשר יעץ**, ובניהו זה סנהדרין אביתר זה אורים ותומים שכתוב **ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי** כרתי שהם כורתיים דבריהם פלתי שמעשיהם מופלאים ואח"כ **שר צבא למלך** שהוא יואב ור' יצחק בר רב אדא או רב יצחק בר אבודימי למד מהפסוק **עורה כבודי עורה הנבל וכינור אעירה שחר**.

רב שימי בר חייא אומר שלומדים שהוספת העיר והעזרות בע"א מהפסוק **ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן וכן תעשו** לדורות הבאים, ומקשה רבא ששנינו שכל הכלים שעשה משה משיחתם מקדשתם ואח"כ עבודתם מהנכתם ולכאורה נאמר וכן תעשו לדורות שיצטרכו משיחה ויש לומר שכתוב **וימשחם ויקדש אותם** שרק אותם במשיחה ולא לדורות ואין לומר שאותם במשיחה לבד ולדורות במשיחה או עבודה אמר רב פפא שכתוב **אשר ישרתו במ בקודש** שזה תלוי בשירות ואם לא היה כתוב אותם היינו אומרים שלדורות במשיחה ועבודה קמ"ל שרק אותם במשיחה ולדורות רק בעבודה.

ממנים סנהדראות רק על פי ע"א שמשא העמיד סנהדראות והוא במקום ע"א.

שנו בכרייתא מנין שמעמידים שופטים על ישראל שכתוב **שופטים תתן** ומנין שמעמידים שוטרים שכתוב **שוטרים תתן** ושופטים לכל שבט לומדים ממה שכתוב **שופטים לשבטיך** ושוטרים לומדים מ**שוטרים לשבטיך** ושופטים לכל עיר ועיר לומדים מ**שופטים לשעריך** ושוטרים לומדים מ**שוטרים לשעריך**, ור' יהודה אומר שאחד ממונה על כולם שכתוב **תתן לך** ורשב"ג אומר לומד **משבטיך ושפטו** שמצוה ששבט לדון את שבטו.

ר' חייא בר יוסף לומד בשם ר' אושעיא שדנים עיר הנדחת ע"י ע"א שכתוב **והוצאת את האיש ההוא או את האשה אל שערך** שרק איש או אשה מוציאים לשערך אך לא מוציאים עיר שלמה לשערך, ולא עושים עיר הנדחת בספר שכתוב **מקרבך** ולא מהספר.

לא עושים שלש שכתוב **מאחת** ועושים שתיים שכתוב **עריך**, ושנינו אחת ולא שלש ואין לומר ולא שתיים שכתוב עריך ואחת ממעט שלש, לעתים אמר רב שרק בב"ד אחד לא עושים אך עושים בשני בתי דינים ולעתים אמר רב שגם בכמה בתי דינים לא עושים, וטעמו משום שזה עושה קרחה ור"ל אמר שרק במקום אחד לא עושים אך עושים בב' או ג' מקומות, ור' יוחנן אמר שלא עושים גם בב' וג' מקומות משום קרחה, וכן שנינו בכרייתא שלא עושים ג' עיירות מנודחות בא"י אך עושים שתיים כגון אחת ביהודה ואחת בגליל אך לא עושים שתיים ביהודה ושתיים בגליל ולא עושים אפילו אחת סמוך לספר שמא ישמעו נכרים ויחריבו את א"י ואמנם לעיל למדנו מהפסוק **מקרבך** ולא מהספר אך זה כדעת ר"ש שדורשים טעם בפסוק.

לחכמים סנהדרין גדולה היא של ע"א שמשא עמד על גביהם כמו שכתוב **והתיצבו שם עמך**,

דף יז עמך ואתה עמם ור' יהודה סובר שכתוב עמך שישארו בחוץ מפני השכינה וחכמים סוברים שכתוב **ונשאו אתך במשא העם** אתה עמם ור' יהודה למד מאתך שיהיו דומים לך ורבנן למדו את זה מהפסוק **והקל מעליך** ונשאו אתך ולומדים סנהדרין גדולה מסנהדרין קטנה.

שנו בכרייתא על הפסוק **וישארו שני אנשים במחנה** יש אומרים שנשארו בקלפי שכשהקב"ה אמר למשה **אספה לי שבעים איש** אמר משה אם אברור ששה מכל שבט יהיו שנים יותר משבעים ואם אברור חמשה מכל שבט יהיו חסרים עשרה ואם מכולם אקח ששה ומשני שבטים אקח חמשה יהיה קנאה בין השבטים ומשה לקח ששה מכל שבט ולקח שבעים פתקים שכתוב עליהם זקן ושני פתקים חלק ובללם והניחם בקלפי ואמר לכולם קחו פתקיכם ומי שעלה זקן אמר לו מהשמים קדשוך ומי שעלה חלק אמר לו המקום לא חפץ בך מה אעשה לך, וכן שנינו בפסוק **ולקחת חמשת שקלים לגולגולת** אמר משה כיצד אעשה אם אומר לבכור תן לי פדיונך יאמר לי כבר פדאני בן לוי, ומשה לקח כ"ב אלף פתקים שכתוב עליהם בן לוי וברע"ג פתקים כתוב חמש שקלים ובללם ונתנם בקלפי ואמר לבכורים טלו פתקיכם מי שעלה לו בן לוי אמר לו פדאך בן לוי ומי שעלה בידו

ה' שקלים אמר לו תן פדיוןך, ר"ש סובר שאלדד ומידד נשאר במחנה שכשהקב"ה אמר למשה אספה לי אמרו אלדד ומידד אין אנו ראויים לגדולה אמר הקב"ה כיון שמיעטתם את עצמכם אוסיף לכם גדולה משאר הנביאים שכולם התנבאו ופסקו ואילו הם התנבאו ולא פסקו ונבואתם היתה שמשה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ, ואבא חנין אמר בשם ר"א שהם התנבאו על עסקי השלו שיעלה השלו ור"נ אמר שהם התנבאו על גוג ומגוג שכתוב כה אמר ה' האתה הוא אשר דברתי בימים קדמונים ביד עבדי נביאי ישראל הנבאים בימים ההם שנים להביא אותך עליהם ומתי התנבאו שני נביאים יחד נבואה אחת ודאי מדובר באלדד ומידד.

כתוב בברייתא שכולם התנבאו ופסקו אין לומר שלומדים את זה מהפסוק ולא יספו שהרי כתוב במתן תורה קול גדול ולא יספו ודאי הכוונה שלא פסק אלא שבשאר הזקנים כתוב ויתנבאו ובאלדד ומידד כתוב מתנבאים שעדיין הם מתנבאים, ולמ"ד שהנבואה היתה משה מת מובן מדוע יהושע אמר כלאם אך אם הנבואה היא שלו או גוג ומגוג ומדוע כלאם יש לומר שזה לא דרך ארץ כמו תלמיד שמורה הלכה בפני רבו, ולדעות הנ"ל מובן מדוע אמר משה מי יתן אך למ"ד משה מת מדוע הוא אמר מי יתן יש לומר שלא סיימו למשה את הנבואה, ויש לפרש כלאם הטל עליהם צרכי ציבור והם יכלו מעצמם.

יש להקשות איך שייך בב"ד של כ"ג הטיה לרעה על פי שנים הרי אם י"א מזכים וי"ב מחייבים זה על פי אחד ואם עשרה מזכים וי"ג מחייבים א"כ זה על פי שלושה ור' אבהו אומר שזה יתכן רק באופן שאחד אמר איני יודע והוסיפו עליהם שנים ואז יש הטייה על פי שנים או מדובר בב"ד של ע' לדעת ר' יהודה ור' אבהו סובר שכשמוסיפים עושים לכתחילה ב"ד שקול, ולכאורה זה פשוט יש לומר שהיינו אומרים שהאומר איני יודע זה כאלו הוא נמצא ואם יאמר דבר נשמע לו, קמ"ל שהאומר איני יודע כמי שאינו ולא שומעים לטעם שהוא יאמר.

רב כהנא אומר שאם כל הסנהדרין ראו לחובה פוטרים אותו כיון שיש הלכה שיהיה הלנת דין לחפש זכות ואם כולם ראו חובה יותר לא יראו לו זכו.

ר' יוחנן אומר שבסנהדרין מושיבים רק בעלי קומה ובעלי חכמה ובעלי זקנה ובעלי כשפים והם יודעים בע' לשון כדי שהסנהדרין לא תצטרף לשמוע מפי מתורגמן.

רב יהודה אומר בשם רב שמושיבים בסנהדרין רק את היודע לטהר שרץ מהתורה, ורב אמר אני אטהר מק"ו **עמוד ב** שאם נחש שהוא ממית ומרבה טומאה טהור במותו שרץ שלא ממית ומרבה טומאה ודאי טהור ויש לדחות שנחש מרבה טומאה כמו קרן שממית ובכ"ז הוא טהור.

רב יהודה אומר שער שאין בה אחד שמדבר בכל לשון שנים שמבינים לא מושיבים בה סנהדרין בביתו היו שלושה ביבנה היו ד' ר"א ור' יהושע ור"ע ושמעון התימני דן לפניהם בקרקע, ויש להקשות ששנינו ששלישית חכמה רביעית אין למעלה ממנה וא"כ צריך ג' יש לומר שרב סובר כמו הברייתא שניה חכמה ושלישית אין למעלה ממנה.

כשכתוב בגמ' למדין לפני חכמים הכוונה ללוי מרבי, דנים לפני חכמים הכוונה לשמעון בן עזאי ושמעון בן זומא וחנון המצרי וחנוניה בן חכניאי, ר"נ בר יצחק שנה חמשה שמעון שמעון חנון וחנוניה, רבותינו שבבבל הכוונה לרב ושמואל רבותינו שבא"י הכוונה לר' אבא, דייני גולה הכוונה לקרנא, דייני א"י הכוונה לר' אמי ור' אסי, דייני פומבדיתא הכוונה לרב פפא בר שמואל דייני נהרדעא הכוונה לרב אדא בר מניומי סבי דסורא הכוונה לרב הונא ורב חסדא, סבי דפומבדיתא הכוונה לרב יהודה ורב עינא, חריפי פומבדיתא הכוונה לעיפיה ואבימי בני רחבה, אמוראי דפומבדיתא הכוונה לרבי יוסף, אמוראי דנהרדעא הכוונה לרב חמא, נהרבלאי מתנו הכוונה לרמי בר ברוכי, אמרי בי רב הכוונה לרב הונא אך יש לדחות שיש מקום שכתוב אמר רב הונא אמרי בי רב, ויש לומר שאמרי בי רב הוא רב המנונא, אמרי במערבא הכוונה לר' ירמיה, שלחו מתם הוא ר' יוסי בר חנינא, מחכו עליה במערבא הכוונה לר"א, אך קשה שיש מקום שכתוב שלחו מתם לדברי ר' יוסי בר חנינא, ויש להפוך ששלחו מתם הוא ר"א ומחכו עליה במערבא זה ר' יוסי בר חנינא.

שנינו במשנה שצריך בעיר ק"כ אנשים ויש לפרט כ"ג דיינים ועוד ג' שורות של כ"ג ועשרה בטלנים, וב' סופרים וב' חזנים וב' בעלי דינים וב' עדים וב' זוממים וב' זוממי זוממין יחד קי"ד ושנינו שער שאין בה עשרה דברים הללו אין ת"ח רשאי לדור בה והם ב"ד שמכים ועונשים, קופה של צדקה שנגבית בב' ומתחלקת בג' ביהכנ"ס בית

המרחץ ובית הכסא רופא ואומן ולבלר ומלמד תינוקות והוסיפו בשם ר"ע מיני פירות שהם מאירים את העיניים.

דף יח רבי סובר שצריך בעיר רע"ז ר"ל כר' נחמיה ועוד מ"ז להוסיף על הדיינים להטייה כשאחד אומר איני יודע, ויש ברייתא שרבי אמר רע"ח ויש לומר שזה כרבנן שצריך מ"ח שב"ד לא שקול.

שנו בברייתא על הפסוק **ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמישים ושרי עשרות שרי אלפים** היו ס' מאות שרי מאות היו ר' אלפים שרי חמישים היו י"ב אלף שרי עשרות היו ס' אלפים, נמצא שכל דייני ישראל היו ע"ח אלפים ושש מאות.

פרק כהן גדול

משנה כה"ג דן ודנים אותו מעיד ומעידים אותו חולץ וחולצים לאשתו ומייבמים את אשתו אך הוא לא מייבם שהוא אסור באלמנה, כשמת לו מת אינו יוצא אחר המיטה אלא ר"מ סובר שכשהם נכסים הוא נגלה כשהם נגלים הוא מתכסה, ויוצא עד פתח שער העיר ור' יהודה סובר שאינו יוצא כלל מהמקדש שכתוב **ומן המקדש לא יצא**, וכשהוא מנחם את אחרים דרך כל העם לעבור לפני האבל שעומד והממונה ממצעו בינו לבין העם וכשהוא מתנחם מאחרים כל העם אומרים לו אנו כפרתך והוא אומר להם תתברכו מהשמים וכשמברים אותו כל העם מסובים על הארץ והוא מיסב על הספסל, מלך לא דן ולא דנים אותו לא מעיד ולא מעידים אותו לא חולץ ולא חולצים לאשתו לא מייבם ולא מייבמים את אשתו, ור' יהודה סובר שאם רצה לחלוץ או לייבם הוא זכור לטוב אמרו לו שלא שומעים לו, לא נושאים את אלמנתו ור' יהודה סובר שמלך יכול לישא את אלמנתו של מלך כמו שדוד נשא את אלמנתו של שאול שכתוב **ואתנה לך את בית אדונך ואת נשי אדונך בחיך**. **גמרא** לכאורה פשוט שכהן גדול דן ויש לומר שהחידוש הוא שדנים אותו אך גם זה פשוט שאם לא דנים אותו הוא לא יכול לדון כמו שדרש ר"ל על הפסוק **התקושו וקושו קשוט** עצמך ואח"כ קשוט אחרים אלא אגב שכתבו על מלך שלא דן ולא דנים אותו כתבו על כה"ג שדן ודנים אותו, עוד י"ל שבא לחדש כמו ששנינו שכה"ג שהרג נפש במזיד נהרג ובשוגג גולה ועובר על עשה ועל לא תעשה והוא כהדיוט לכל ענין, ולכאורה מה שכתוב שבמזיד נהרג זה פשוט, ויש לומר שעיקר החידוש הוא שבשוגג גולה שהיינו אומרים שכיון שכתוב **וישב בה עד מות הכהן הגדול** ורק מי שיש לו תקנה בחזרה גולה וכה"ג שאין לו תקנה לא יגלה שהרי שנינו **עמוד ב** שההורג כהן גדול וכה"ג שהרג אינו יוצא לעולם מעיר מקלט וא"כ לא יגלה, קמ"ל שיגלה שכתוב **לנוס שמה כל רוצח ואפילו כה"ג**.

מה שכתוב בברייתא שעובר על עשה לכאורה מדוע הוא צריך לעבור ויש לבאר שאם עבר על עשה או לא תעשה הוא כהדיוט שדינו בג' שלא נאמר שכיון שדינו של כה"ג הוא בב"ד של ע"א וכמו שאמר רב אדא בר אבהו שלומדים מהפסוק **כל הדבר הגדול דבריו של גדול** והיינו אומרים כל דבריו של גדול, קמ"ל הדבר הגדול ממש.

יש להקשות מדוע כה"ג מעיד הרי שנינו באבידה **והתעלמת** פעמים שאתה מתעלם כגון זקן ואינה לפי כבודו או כהן והיא בבת הקברות או שמלאכתו מרובה משל חבירו פטור, וא"כ זה זלוזל שהכה"ג יבא להעיד ורב יוסף אומר שהכה"ג מעיד למלך אך למעשה גם ממילא לא מעידים למלך ומבאר ר' זירא שהכה"ג מעיד לבן מלך אך יש לדחות שבן מלך הוא הדיוט אלא יש לומר שמעיד בפני המלך אך קשה שלא מושיבים מלך בסנהדרין יש לומר שמשום כבודו של כה"ג ישב המלך ויקבלו עדותו בפניו ואח"כ ידונו הדיינים בדין.

לא מושיבים מלך בסנהדרין שכתוב **לא תענה על רב** והכוונה רב, ולא מושיבים מלך וכה"ג בעיבור שנה, מלך משום האפסניא שיצטרך לתת יותר לחילותיו לפי חודש וכה"ג שהוא רוצה שיוה"כ יהיה יותר בתקופת תמוז שלא יצטנן בעבודת יוה"כ, ומדייק רב פפא מכך שהשנה הולכת אחר החודשים אך קשה ששלשה רועי בקר דברו אחד אמר שאם התבואה המקדימה והמאוחרת יוצאת זה אדר ואם לא אינו אדר, ואם יש קור בבוקר שהשור הולך למות ובצהריים השור הולך בצל תאינה ומתחכך בה מפני החום זה אדר ואם לא אינו אדר ואחד אמר שאם רוח מזרחית יוצאת ואתה נופח לקראתה ומחממה זה אדר ואם לא אינו אדר ועברו את אותה שנה ויש לדחות שודאי חכמים לא סמכו על אותם רועי בקר אלא הם סמכו על החשבון וזה היה רק סיוע מדברי הרועים.

כה"ג לא מיבם בין אלמנת אחיו מהאירוסין בין מהנישואין.